

Меланчук А.В.

*здобувач кафедри організації судових та правоохоронних органів
Національного університету «Одеська юридична академія»*

АДВОКАТСЬКА ТАЄМНИЦЯ ТА ДИСЦИПЛІНАРНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ АДВОКАТА У РАЗІ ЇЇ ПОРУШЕННЯ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ І СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Правову регламентацію інститут адвокатури дістав за судовими статутами від 20 листопада 1864 року. важливе значення для виникнення довіри між присяжним повіреним і його довірительом мав обов'язок присяжного повіреного зберігати в таємниці все те, що було йому довірено. урядження судових установ у ст. 403 закріплювали положення про те, що присяжний повірений не вправі розголошувати таємницю свого довірительа не лише під час розгляду його справи, але й у випадку усунення присяжного повіреного від справи та після закінчення її розгляду. Ще однією гарантією збереження адвокатської таємниці було положення ст. 704 статуту кримінального судочинства, яка передбачала неможливість допиту присяжного повіреного, який виконував у справі обов'язки захисника. Зі змісту вказаних норм випливає, що присяжний повірений мав зберігати таємницю лише у тому разі, коли він брав участь у розгляді справи. Проте, незважаючи на невдачу редакцію законів, що діяли у дореволюційній росії, ради присяжних повірених у своїх рішеннях закріплювали обов'язок зберігати таємницю довірительа при наданні будь-якої юридичної допомоги присяжними повіреними.

так, у 1889 році московська рада присяжних повірених роз'яснила, що присяжний повірений зобов'язаний зберігати таємницю не лише у разі його участі у розгляді кримінальної справи, але й при наданні ним юридичної допомоги в цивільному процесі. далі вона ухвалила рішення про те, що таємниця поширюється і на консультаційну діяльність присяжного повіреного. такої ж позиції дотримувались і санкт-Петербурзька, Харківська, одеська та інші ради присяжних повірених.

у разі розголошення присяжним повіреним таємниці довірительа чи використання її у своїх інтересах або інтересах третіх осіб рада присяжних повірених притягувала винного до дисциплінар-

ної відповідальності та накладала на нього одне із передбачених судовими статутами дисциплінарне стягнення.

дотримання принципу адвокатської таємниці не втратило своєї актуальності й на сьогодні, оскільки є необхідною і найбільш важливою умовою довірчих відносин між адвокатом і клієнтом. у чинному Законі України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі Закон про адвокатуру) про захист адвокатської таємниці говориться у ст. 23, яка закріплює гарантії її захисту. однією з гарантій правового забезпечення адвокатської таємниці є право захисника на конфіденційне побачення із підозрюваним до його першого допиту, а також те, що документи, пов'язані з виконанням захисником його обов'язків, без його згоди не підлягають огляду, вилученню чи розголошенню слідчим, прокурором, слідчим суддею, судом (ч. 5, 6 ст. 46 кПК України). Про захист адвокатської таємниці говориться і в ч. 3 ст. 47 кПК України: «Захисник без згоди підозрюваного, обвинуваченого не має права розголошувати відомості, які стали йому відомі у зв'язку з участю в кримінальному провадженні і становлять адвокатську або іншу охоронювану законом таємницю». також ст. 65 кПК України забороняє допитувати як свідків адвокатів про відомості, які становлять адвокатську таємницю. Заборона допиту адвоката як свідка встановлені і цивільним процесуальним кодексом (ст. 51), кодексом адміністративного судочинства (ст. 65). На рівні Правил адвокатської етики, затверджених установчим З'їздом адвокатів України 17.11.2012 р., закріплено обов'язковість дотримання принципу конфіденційності, дія якого є необмеженою в часі.

Звичайно, найважливішою гарантією додержання адвокатом таємниць, довірених йому клієнтом, є внутрішнє переконання свято додержуватись цього обов'язку з етичних міркувань, принципів у відстоюванні цієї позиції від протиправних посягань.

Проте гарантією дотримання адвокатом таємниці у своїй діяльності є і можливість настання дисциплінарної відповідальності в разі її порушення. відповідно до п. 4 ч. 2 ст. 34 Закону про адвокатуру одним із видів дисциплінарного проступку є розголошення, тобто протиправного поширення адвокатської таємниці або вчинення дій, що призвели до її розголошення. Згідно з п. 2 ч. 2 ст. 32 Закону про адвокатуру розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб може бути підставою для накладен-

ня на адвоката дисциплінарного стягнення у вигляді позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю.

На нашу думку, адвокатська таємниця може бути розкрита, не тягнучи за собою порушення дисциплінарної справи щодо адвоката, у разі, коли предметом адвокатської таємниці виявилась інформація про злочин, що готується (коли розголошення таємниці – єдина можливість запобігти злочинові). Заради забезпечення найважливіших людських цінностей, котрі й складають принцип верховенства права, допускається певний відступ від вікових традицій щодо абсолютності принципу адвокатської таємниці. тому пропонуємо п.2 ч.2 ст. 32 Закону про адвокатуру доцільно викласти дещо по-іншому, у порівнянні з чинною редакцією, а саме: 2) розголошення адвокатом відомостей, що становлять адвокатську таємницю, використання їх у своїх інтересах або в інтересах третіх осіб, окрім відомостей про злочин, що готується, якщо розголошення адвокатської таємниці – єдина можливість запобігти злочинові.

Заслугує на увагу той факт, що до цього виду відповідальності за часів дії судових статутів не застосовувалась давність, на відміну від сьогоденного регулювання процедури дисциплінарного провадження. дисциплінарне провадження в наші дні може бути припинено за давністю строку, який відповідно до ч. 2 ст. 35

Закону про адвокатуру становить один рік. у той же час, як свідчать матеріали практики, часто про порушення адвокатами норм професійної етики стає відомо через більш тривалий термін але, у зв'язку зі впливом строку давності притягнення адвоката до дисциплінарної відповідальності, проступок адвоката залишається безкарним. разом з тим, вважаємо, що, коли мова йде про грубе порушення адвокатом етичних норм, зокрема розголошення адвокатської таємниці, має вирішуватися питання про позбавлення права на заняття адвокатською діяльністю незалежно від строку давності вчинення дисциплінарного проступку. На користь нашої точки зору говорить і положення ч. 2 ст. 10 Правил адвокатської етики про те, що дія принципу конфіденційності не обмежена в часі.

водночас, слід наголосити, що порушення адвокатської таємниці, яка сталося неумисно, через недбалість адвоката, зокрема, при збереженні документів або через дії його помічника чи стажиста, за якими не здійснювався належний контроль може бути підставою для пом'якшення відповідальності

Накладення дисциплінарного стягнення за порушення адвокатської таємниці доцільно поєднувати з матеріальною відпові-

дальністю адвоката перед клієнтом за завдану шкоду.

Підводячи підсумок, можна зробити висновок, що довіра і складові довіри – чесність, добросовісність і збереження адвокатської таємниці – і в наш час є визначальними у взаємовідносинах адвоката із його довірителем.